

'Schaalvergroting is doorgeslagen'

AMSTERDAM

*VAN ONZE VERSLAGGEVER
WILCO DEKKER*

De schaalvergroting in Nederland is doorgeslagen. De reeks fusies in onder meer de zorg en het onderwijs zouden meer efficiency moeten opleveren, maar leiden in de praktijk tot meer ziekteverzuim, minder betrokkenheid en hogere salarissen. Desondanks wordt de schaalvergroting verder doorgezet, zoals nu bij de rechtbanken.

Dat zegt Mark Huijben van het adviesbureau Berenschot, die gespecialiseerd is in de 'overhead' in de publieke sector. De afgelopen decennia werden tal van onderwijsinstellingen, zorgorganisaties en gemeenten samengevoegd.

'Veel mensen denken dat zulke schaalvergroting leidt tot efficiencyvoordelen in de bedrijfsvoering, maar dat is meestal niet zo. Terwijl er wel allerlei nadelen zijn. Kijk naar de grote scholen, met hun parkeerproblematiek, met de anonimiteit en de teruggelopen betrokkenheid, en de afgenomen sociale controle', zegt Huijben. 'Het is onbegrijpelijk dat het in allerlei sectoren maar doorgaat, vaak zonder goede onderbouwing.'

De zorg en het onderwijs zijn de afgelopen kwart eeuw aanzienlijk grootschaliger geworden, vooral door overheidsbeleid,

met onder meer het invoeren van marktprikkels. Het aantal ziekenhuizen daalde tussen 1985 en 2007 met meer dan 40 procent tot ruim negentig. Vooral streekziekenhuizen verdwenen. Het gemiddeld aantal werknemers verdubbelde in dezelfde periode tot bijna 1.800. Het aantal scholen in Nederland liep tussen 1990 en 2010 met eenderde terug tot achtduizend. Het aantal leerlingen en studenten steeg in dezelfde periode 14 procent, waardoor scholen in doorsnee ruim anderhalf keer zo groot werden. Het aantal hbo-scholen halveerde bijna, eerst door overheidsbeleid, later ook door ambitieuze bestuurders.

Volgens Huijben kan schaalvergroting wel zinvol zijn, bijvoorbeeld als een ziekenhuis zich kan gaan specialiseren. Maar meestal zijn de nadelen veel groter. Zo is volgens onderzoek het ziekteverzuim bij grote gemeenten met 5,4 procent een procentpunt hoger dan bij kleine. Uit CBS-cijfers blijkt verder dat salarissen bij grote organisaties flink hoger zijn.

Het pleidooi van Huijben is opmerkelijk, omdat Berenschot geregeld betrokken is bij fusies. 'Er moet eerst een goede analyse van de voor- en nadelen worden gemaakt, ik ben ervan overtuigd dat mijn collega's dat doen', zegt Huijben.